

Begrepet Broch

Theodor Broch fotografert under en sending i BBC. Han talte bl.a. på tysk til tyskerne – om besøk i ødet tyske Amerika, visse strøk i Midt-Vesten, hvor befolkningen til tross for sin opprinnelse var så patriotiske som noen.

Som sakfører i Narvik fikk han geitost som salær. Som ordfører der ville tyskerne skyte ham. Som spion flyktet han via Vladivostok. Som rådmann i Tønsberg har han kjempet for «Kristina». Som pensjonist vil han kjempe for nødstedte minoriteter. Fra Ofotbanen til Slottsfjellet er Theodor Broch blitt et begrep.

Av Idar Kristiansen. Foto: Martin Nilsen

Det fortelles om rådmann Broch i Tønsberg at han engang hadde ervervet seg en praktfull gammel stol langt ute på bondebygda. Med stolen omhyggelig surret fast på biltaket begynte han den stolte hjemferd. For hver annen kilometer og hvert eneste veikryss spratt han ut av bilen for å kontrollere at alt sto bra til med stolen – kjente på surringer og gransket knuter, forsiktighet er en dyd: Alt gikk såre vel. Kommet hjem i oppkjørselen, hauket han kry som en hane til sin hustru Mathilde:

– Jeg klarte det, Mathilde! Jeg klarte det!

Hvoretter han gav gass, døljet inn garasjedøren og forvandlet praktstolen til fliseved.

Også andre historier fortelles om Theodor Broch, den tidligere motdagiisten som i egenskap av ordfører, organisator, sambandsabotør og spion opplevde Narvik 1940 på nært hold, men som etter en fireårs-svipp innom Stortinget henla sin mest energiske virksomhet til den gamle by under Slottsfjellet.

Sannhetsgehalten i de forskjellige anekdoter er det ikke alltid like lett å kontrollere. Men sikkert er det at Broch må ha aspirert sterkt til benevnelsen Norges mest fargerike rådmann. Der han er, skjer det noe. Selv nå når han har sluttet å funksjonere som rådmann, for bedre å kunne dyrke gamle «hobbies» som flyktningearbeid og forfattervirksomhet.

Hørt Trotskj tale

– Min generasjon, sier Broch som er født i 1904, – har opplevd mer dramatik enn noen annen i vårt land. Jeg har hørt Trotskj tale i USA og Radek undervise kommunister i Kina. Jeg har reist på turné sammen med Sigrid Undset og Sinclair Lewis. Jeg har sittet i fengsel som politisk militærnekter og tillike vært offiser under krigen, da jeg samlet på dekorasjoner omtrent slik tenåring har samlet Beutles.

Slik er Broch. Mangfoldig, stadig skiftende, åpen for alt nytt – og såre uhytidelig. Fremfor alt har han avsky for rollen som he-man, til tross for at han også i den har ervervet glorie om sin panne. Ikke minst fra de kaotiske kampdagene i 1940. Selv et leksikons tørre språk kan ikke helt skjule at de fleste av Brochs år må ha vært ganske interessante, og roper dessuten agnostikerens apostoliske slektskap:

– Broch, Peter Theodor, f. 27/1 1904 i Oslo, jurist og politiker, sønn av oberst Ole Jacob B. Cand. jur. 1928. Praktiserte fra 1930 som sakf. i Narvik, ordfører samme sted 1934–45, og utførte et glimrende organisasjonsarbeide under ty. okkupasjon og etter byens befrielse. Da ty. igjen besatte byen, måtte B. flykte, og arb. senere i no. informasjonstjeneste i USA. Medlem av den no. militær-

misjon i Finnmark 1944. Stortingsmann 1945–49. (A). Rådmann i Tønsberg 1948. Utgitt «The Mountains Wait» (1942–43), no. utgave «Fjellene venter» 1946. –

Men enda mindre enn en VI MENN-artikkel kan en leksikon-notis gi et noenlunde fyllestgjørende bilde av det landskjente begrepet Broch, mannen som bl.a. har pådratt seg såvel rosenrød forelskelse som gjerrig forbitrelse ved å kjempe for sommerens nyoppsetting av Kåre Holts sagaspill «Kristina» på kong Sverres gamle slagskrent under Slottsfjellets sagnbestrøkte gråsteinspukkel.

Fortiden gir overskudd

– Vi hadde skaffet utstyr for en halv million, sier Broch. – Det ville i sannhet blitt dyrt utstyr om vi i stedet for å bruke det bare lot det ligge. Det koster omlag 200 000 kroner å sette opp «Kristina». På friluftsscenen har vi plass for 5000 mennesker ved hver forestilling, og regner med 100 000 kroner i billetinntekter. Kulturfondet har spyttet 50 000 kroner i kassa. Følgelig er det bare 50 000 kroner kommunen må satse. Dette beløpet får vi uten strengelse inn ad indirekte vei, gjennom publikumstilstrømmingen, skatter etc. La meg nevne at Tønsberg 1100-års jubileum gikk med millionoverskudd. F.eks. utgav vi en «gammel» mynt som vi tjente en halv million på. Etter min oppfatning gjør vi altfor ofte den feil at vi nøyer oss med å investere i fremtiden, i stedet for også å investere i fortiden.

Likevel er det lettere å få Broch til å snakke om fremtiden enn om fortiden. Det viser seg at vi må gå veien om morgendagen for å komme tilbake til gårdsdagen.

– Så mange vender tommelen ned for sin egen tids ungdom – flere idag enn før, mener Broch. – Jeg tror de tar feil i sin pessimisme. Den nye generasjon kan komme til å overraske verden. Jeg er ikke det spor redd for at den vil føre verden mot kaos og undergang, selv om noen av de unge vil gå under av den enkle grunn at de ikke tar tilstrekkelig vare på seg selv.

Broch liker visst ikke helt det han selv ser og sier, tross alt. Han stryker seg betenkt over haken, som for å si at det er da for jævlig at ikke ungdommen kan holde seg borte fra nar-kotika og verdenskriger! Men så strammes leppene, og blikket blir kvasere.

– Hvordan var vi selv da vi var unge? spør han og svarer selv. – Arrogante og fæle, og våre foreldre korset seg over oss! Men se oss siden, du! Pene og pyntelige ble vi. Slik som også gutta i m-1 vil bli. Etter hvert vil de få sitt ansvar, slik som vi i Mot Dag fikk det. Som vi ble establishment-folk vil også de bli det. Det er slike mennesker som fører utviklingen et skritt fremover. Tenk bare på hva den gamle

HON. THEODOR BROCH

The Heroic Mayor of Narvik, Twice Sentenced to Death by the Nazis. Gives Eye-Witness Account of Bitter Struggle for Norwegian Port in Arctic Circle. Has Conquered the English Language – a Dramatic Speaker

Management: EDIPATH BUREAU, 1140 N. Dearborn, CHICAGO
48 Depot Plaza, White Plains, N. Y. Metropolitan Bldg., Pittsburgh

Broch holdt ca. 300 foredrag i regi av den norske informasjonstjeneste mens han oppholdt seg i USA. Et byrå distribuerte denne plakaten.

motdagisten Karl Evang har betydd for liv og helse i vårt land! Slik naturen etter vinter begynner på nytt hver vår, slik er det også med oss mennesker. Rytmen i vår generasjonsveksling er ikke ulik livsrytmen i naturen.

— Der var litt av en gjeng i Mot Dag?

— Vi var det, ja. Erling Falck var jo vår ubestridte leder, bl.a. i den moralske ekseris vi drev. Dessuten var som nevnt Karl Evang med, sammen med Viggo Hansteen, Jørgen Vogt og Axel Sømme, for å nevne noen. Viggo Hansteen var forresten et av de fineste og mest begavete mennesker jeg har møtt. Det var en fryktelig tragedie at han skulle bli skutt på grunn av en streik han selv hadde advart mot.

Utenlandsreise til Narvik

— Du var i sin tid landets yngste ordfører. Hvordan gikk det til at du som jo opprinnelig er Oslo-gutt ble ordfører i Narvik før du ennå var blitt 30?

— Grunnen til at jeg kom til Narvik i 1930 var vel i første rekke den at min far var regimentssjef der oppe. Vi håpet det skulle være mulig for meg å finne grunnlag for en sakfører-praksis i byen. Jeg manglet ikke mot. Jeg var ung og nygift, og verden var min. Narvik var såvisst intet avskrekkende alternativ.

Et avsnitt fra «Fjellene venter» rinner oss i hu:

«Vi kom fra Oslo, fra vennskap og samvær på restauranter, fra møter og diskusjoner om Marx og Freud og stu-

dentresolusjoner mot urett og for en bedre verden. Jeg var ung sakfører. Hun hadde heller ikke hatt meget mellom hendene. Vi kom fra store drømmer og vanskeligheter med husleien.

To dager i forveien hadde vi tatt toget oppover. Vi reiste gjennom Sverige. Det var billigst, og vi fikk en utenlandsreise på kjøpet.»

Broch kom altså til Narvik ad den bane som hadde skapt byen — den byen som de engelske kapitalinteressentene dømte Victoriahavn til ære for sin dronning og til smiger for den svenske kronprinsesse, men som lokalbefolkningen med ukuselig stedighet omgjorde til Narvik. For en hel verden symboliserer da også navnet den seirende motstandsvilje — særlig den som førte til Hitlers første militære nederlag under den annen verdenskrig.

Og siden Theodor Broch, som i vårt fredelige nærvær spiser kalvefrikassé på restaurant «Fregatten» i Tønsberg før han bypatriotisk fører oss til bredden av en islandsk biskops grav under restene av rundkirken, siden han så fullstendig udiskutabelt er 1940-Narvik, blar vi hurtig tilbake og opplever noen situasjonsglimt fra det Narvik gjennom Brochs egne ord:

«En av de overlevende hadde sagt at «Eidsvold» hadde stoppet en fremmed destroyer utenfor havnen. En tysk offiser i motorbåt var kommet over for å forhandle. Han hadde forlangt øyeblikkelig overgivelse. Kaptein Willoch på «Eidsvold» hadde gjennom den trådløse spurt kommandørkaptein Askim på «Norge» om tillatelse til å åpne ild. Det hadde han fått. Den siste beskjed

— Enkelte mente at byen ikke burde motta denne skulpturen, forteller Broch. — Jeg synes den er utmerket. Kan du ikke se hvordan den ployer vei inn i fremtiden?

fra «Eidsvold» hadde vært: — Jeg går til angrep.

Den tyske offiseren var blitt gitt fritt leide tilbake, men da han kom ned i barkassen, hadde han signalisert ved hjelp av en lyspistol. Så kom det torpedoer ut av takken. Uten å få anledning til å fyre et skudd ble «Eidsvold» sprengt i luften i en eneste voldsom eksplosjon. Åtte mann ble reddet, ingen offiserer.

Norge var i krig. I Nord-Norge hadde aldri tidligere en kanon blitt avfyrt mot et menneskelig mål. Nå skulle vi lære krigens lekse til siste bitre detalj.»

Bare én straff

Broch er ikke i første rekke ute etter å formidle hendelser, denslags historiker vil han ikke være. Det er de menneskelige reaksjonene som i særlig grad interesserer ham — slik de gjorde det alt dengang han som ung sakfører gjorde de fattiges, de ubemidlede same-nes saker til sine saker — og kanskje fikk geitost som salær. Selv når bombenedslagene drønner tungt gjennom Narviks angstfylte luft, når det singler i utallige knuste vinduer og murvegger raser sammen, mestrer han å fange inn situasjonen med fämælt, besk humor:

«Ilden åt seg oppover Gate 1. Vi reddet alle krukker og flasker fra Svanepoteket, men vi lot Vinmonopolet brenne ned med låste dører.

Det kom nye, tunge nedslag.

— Vi klaget over at vi bare eksporterte, sa Kristoffer på knuseren. — Nå får vi da noe av malmen i retur. For edlet, som de sier.»

Men ikke alle situasjoner kalte på smilet, forstår vi:

«Da krigsadvokaten kom tilbake, var han nervøs og enda mer høytidelig enn før. Generalen mente det var opplagt at jeg var skyldig i overtredelse av §36 i den tyske krigslov. Den gjaldt sabotasje av viktige kommunikasjonsforbindelser. Siden jeg selv var sakfører og kollega, kunne jeg få se loven.

§36 så ikke hyggelig ut. Det var bare en straff.

Jeg så opp. Krigsadvokaten trakk på skuldrene.

— De forstår?

Jeg nikket.

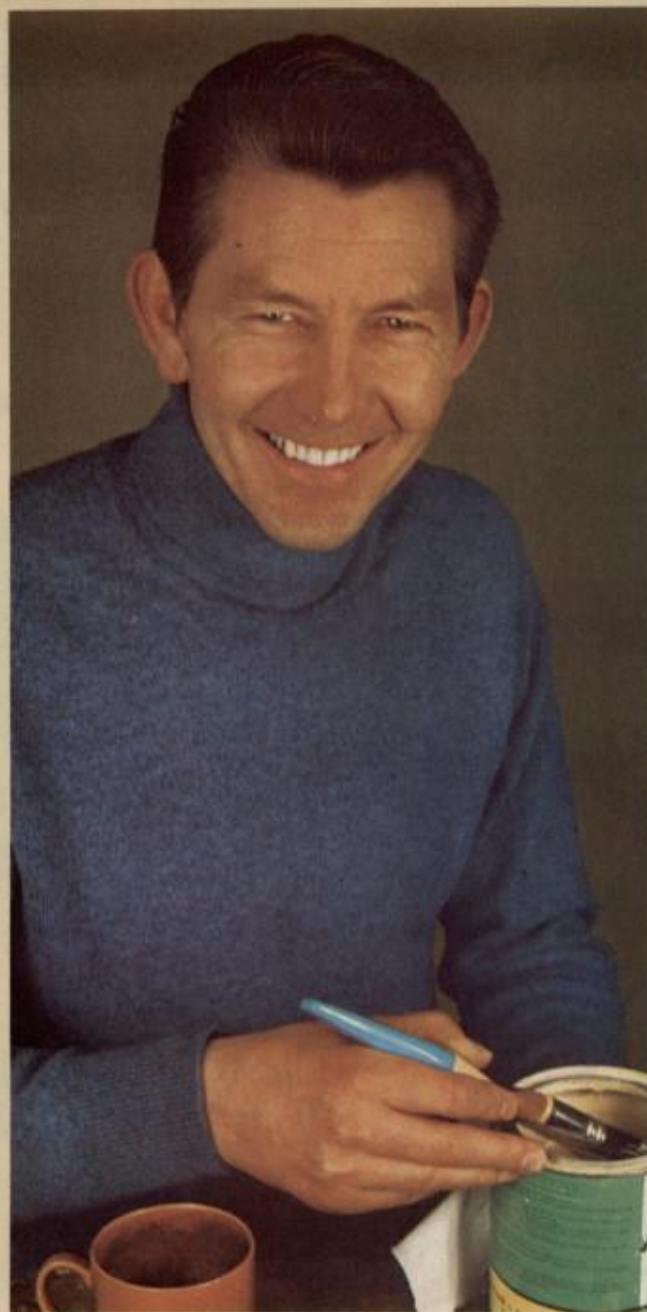
Så gikk han sin vei, og jeg ble sittende som før. Det var litt kaldt og trekk fra døren. Vaktmesteren hadde vel ikke fått opp fyren ennå.»

Nei, han ble ikke skutt. Tyskerne innså at å skyte Broch var å be om befolkningens hat og øket kaos. De slapp ham fri, slik at han kunne ordne opp i det mest nødvendige.

— Du var ille ute også en annen gang, Broch?

— Ja, den gangen de arresterte meg i Harstad etter flukten fra Narvik så det virkelig mørkt ut. De hadde solide beviser for at jeg hadde drevet spionasje. Hadde jeg ikke dengang klart å stikke av, ville det nok ha vært slutten for meg.

Forts. side 46

Navn: Helge Andersen
 Alder: 42 år
 Bosted: Skedsmo, enebolig
 Yrke: Maskiningenør
 Familie: Kone og 4 barn
 Hobbies: Hus og bil
 Livrett: Smålaks
 Favorittartist: Leif Juster
 Ferie: På Sørlandet
 Beste TV-program:
 Detektimen - "Ironside"
 Favorittmusikk: Evergreens
 Sportsinteresser:
 Turn og skøyteleip
 Hårkrem: Brylcreem

Brylcreem
 '73 - for
 velpleiet hår

Lykke er å eie en hund

fra side 40

en femtilapp? Er det sant som mange påstår, at blandingsrasen ofte står høyt over rasedyret i intelligens, mot og lojalitet?

Jeg beveger meg sikkert ut på tynn is når jeg sier at kjøteren kan være like god som rasedyret, og kanhende bedre på mange måter. Dette avhenger ene og alene av hvert enkelt individ, og det finnes gode og dårlige individer i begge grupper. Vi må huske på at kryssing av raser foregår til stadighet for å frembringe dyr med bestemte kvaliteter. Faller resultatet av en slik kryssing i folks smak, blir det et nytt rasedyr. Hvis ikke, blir det en kjøter.

Her er et godt eksempel på dette: Da tyskeren Louis Dobermann ønsket seg en super-terrier med intelligens, mot, sporsans, godmodighet og pågåenhet i ett og samme individ, krysset han schæfer, rottweiler, Manchester terrier, engelsk greyhound og pincher. Resultatet ble det flotte rasedyret Dobermann pincher!

En av de klokkeste hunder jeg noen gang har hatt, var en kjøter, en kryssing mellom schæfer og australsk fårehund. Den kostet meg lite, og jeg angret aldri på at jeg tok den. Vanligvis vil jeg nok foretrekke å kjøpe en rasehund, fra en kjent og god oppdretter og med en god stamtavle. Den økonomiske siden av saken er nemlig den minst viktige, for man investerer i et vesen man vil ha ansvaret for og gleden av i de neste 12-15 år.

Grunnen til at jeg ville velge rasedyret, er at jeg på den måten vil ha bedre garanti for at dyrets generelle karaktertrekk er de jeg ønsker, og at den med en viss trening kan utvikle seg til å bli vakthund, brukshund eller hva jeg ellers måtte ha planer om. Dessuten ville jeg være temmelig sikker på at den cocker-spaniel-valpen jeg kjøper, ikke vokser opp til å bli en kjempemessig Grand Danois.

De stadige bestrebelsene for å frembringe perfekte rasedyr kan ha sine farer, spesielt når det gjelder de mest populære artene. Etersom etterspørselen stiger, går oppdretterne inn for å frembringe stadig bedre hunder, hvilket oppnås ved innavl av de beste individene. Hensikten er naturligvis å utvikle de beste egenskaper avlssdyrene har, og det greier man til en viss grad. Men man har ennå ikke funnet noen metode som forhindrer at de samme dyrenes dårlige egenskaper også utvikles proporsjonalt. Resultatet er en nervøs hund som kan være upålitelig og vanskelig å ha med å gjøre. En ansvarsfull oppdretter stopper innavlen når disse tegn begynner å vise seg, men andre ser gjennom fingrene med det - det er jo gode penger å tjene på rasedyr. Nettopp en slik utvikling var det som nesten ødela schæferen som rase i de første etterkrigsårene.

Ansvarsfulle oppdrettere forsøker å utvikle intelligens, utholdenhet og et godt temperament i hunden, såvel som et perfekt utseende. I utstillingsringen er det dessverre bare utseendet som spiller noen rolle ved bedømmelsen, hvilket etter min oppfatning gjør utstillingen til en skjønnhetskonkurranse istedenfor en kvalitetskonkurranse - et slags dyreverdens «Miss World»-show. Det er lett å forstå hvorfor det er slik: Det er lettere å bedømme de ønskede fysiske egenskaper enn dyrets lynne og mentale kvalitet. Vi mennesker er mer tiltrukket av innpakningen

enn innholdet, og de fleste av oss foretrekker en skjønnhetskonkurranse fremfor en fagarbeiders ytelse ved arbeidsbenken.

Personlig har jeg alltid vært mer interessert i en klok og pålitelig hund som kan gi meg vennskap og problemfritt samarbeid fremfor premier på utstillinger.

Mennesket i sin uendelige forfølgelighet, og med sin groteske interesse for det uvanlige, har frembrakt mange hunderaser som har lite med den opprinnelige hund å gjøre. For å få fram disse unaturlige egenskaper som teller så meget i showringen, har vi ofret dyrets egenskaper på uvitenhetens alter, egenskaper som intelligens, helse og lynne. Mopsen er et typisk eksempel. For å fremskaffe det «riktige» mopsefjeset, har nesen blitt trent så langt opp og tilbake at dyret i dag ikke kan puste uten å lage snorkelyder, fordi nesekanalen nesten er blitt totalt blokkert.

En rudimenter tå på en hunds fot fratar den enhver sjansje til å bli premiert på en utstilling, mens nettopp denne utveksten beviser at hunden kan telle sine aner direkte bakover i tiden til den opprinnelige stamfaren.

Neste uke:
 Hva kan en hund lære, og hvor intelligent er hunden?

Begrepet Broch

fra side 29

Igjen berget han livet. En virkelig høydramatisk «narrow escape» brakte ham via Risøyhamn og Tysfjord til Stockholm. Siden gikk ferden videre, over Riga, Moskva, Vladivostok og Yokohama til Los Angeles og Statene, hvor han fikk rik anledning til å forklare isolasjonistiske amerikanere at også de hadde plikt til å kjempe mot den samme herrefolk mentalitet som nordmenn hjemme og ute hadde reist seg mot. Siden gikk ferden til England og Skottland, og via Murmansk og Kirkenes tilbake til Narvik.

Årlig behov for bleier?

Han var fullstendig ribbet, også for klær, da han kom til Statene. Klærne hadde han måttet selge i Sovjet for å skaffe seg mat. Men fremme i Statene solgte han en artikkel til Life for 1000 dollar - og kunne begynne sitt arbeid for Norge. Det var ikke alltid enkelt. - Mange strikket strømper og votter som skulle benyttes til gjenerobringen av Norge, forteller han, - men det skortet nok ofte på forståelse og innsikt. Da jeg ble konsultert om det årlige behov for bleier i Nord-Norge, sa jeg at jeg ikke var ekspert, og at jeg ikke hadde hatt tid til å sette meg inn i spørsmålet.

Neivel! Men ellers er det visst ikke så svært mange spørsmål han har unnlatt å sette seg inn i. Så skriver han da også et sted i «Fjellene venters»: «Særlig mange leveregler er det neppe nødvendig å ha. Men mister man respekten for sin egen tid, er man fortapt.»

Vi interpellerte:

- Et annet sted skriver du at du «skulle i alle fall lære at kommunepolitikk kunne få tiden til å gå». Så har du kanskje ikke systemet med vesentlig annet, f.eks. etter at du ble rådmann i Tønsberg?

- Ikke meget annet, nei. Tja, litt
 Over til side 51

Begrepet Broch

fra side 45

har jeg jo skrevet, blant annet noen små hefter om Tønsberg. Forresten, hva er klokken blitt? Jeg skal holde foredrag i regi av Human-etisk forening klokken seks. Må gjøre det, ser du, ettersom jeg er med i ledelsen. Nei, hva jeg har syslet med ved siden av... Kanskje kunne jeg nevne at jeg har vært Flyktningerådets kontaktperson i denne delen av landet de siste 25 år?

— Et vanskelig arbeid?

— Stundom. Men å arbeide med minoriteter er et uttrykk for sosialt ansvar. Jeg er faktisk stolt over å kunne si at vi her i distriktet har lyktes bra i å hjelpe flyktninger med å komme igang. Vi fulgte den politikk at vi kjøpte opp gamle hus som vi pusset opp. Lånte hundre prosent og lot innflytterne overta ansvaret. Det styrket

deres selvbevis og tilkjenningstevne.

— Det må ha vært en svært overgang å komme fra Narvik til Tønsberg i sin tid?

— Tja, jeg hadde jo fem års utlendighet pluss stortingsårene mellom mitt faste virke i Narvik og ankomsten til Tønsberg. Men sikkert nok er det at forskjellen mellom de to byene var stor både sosialt og mentalt. Tønsberg er en meget sjarmerende by. Den har kanskje de beste klimatiske forhold i landet. Den har sin interessante historiske bakgrunn. Det er nesten for lett å leve her. Folk her vet faktisk ikke hvor godt de har det. Skulle vi forresten ikke en tur oppom Slottsfjell-teateret? Vi kan ennå rekke det, før foredraget!

Draugen liker ikke eksos

Vi rekker det. Theodor Broch slår ut med armene og sier:

— En herlig scene, ikke sant? Her utkjempet engang kong Sverre et av sine «narre-slag» for å lure fienden. Her kan det nå sitte 5000 mennesker

og oppføre «kulturen» — i klær, i lys, i sommerluft! Fantastisk, hva?

— Joda!

Men når Theodor Broch som nå tenderer inn på friskluft og naturvern, minnes vi enda en liten dialog fra hans bok — en dialog som ved nærmere ettertanke rører ikke så lite av mennesket Brochs forhold til naturen og maktene:

«Draugen hadde oljehyre som en alminnelig fisker, men det lyste fosforgrønt ut av de tomme øyehullene, og røsten var som kvalte skrik.

— De mener da ikke at folk ennå tror på denslags ting? ble det spurt.

— Nei, ikke nå lenger. Siden folk begynte å bruke motorbåter er det også blitt mindre snakk om draugen.

— De mener at tenkemåten er blitt mer moderne sammen med utstyret?

— Vel, det sies at draugen ikke liker eksosen av motorene.»

Theodor Broch liker heller ikke eksos. Likevel skal han på sin livsaften, til Oslo for å kaste seg inn i humanitært arbeid. Hans egne lunger teller lite om han kan vise sosialt ansvar. ■

Sementstøvelen

fra side 37

sjonene i øynene, og til slutt aksepterte jeg den. Da ekskusjonspelotongen kom tilbake, var jeg en slyv robot, og hadde helt forsonet meg med tanken på det de skulle gjøre. Knocker trodde visst jeg hadde mistet forstanden, da han tente lyset og kikket bort på meg. Og på en måte hadde jeg kanskje det også.

— Vær ikke bekymret, kompis. Vi skal være så raske som mulig. Et snev av medlidenhet fra Knocker. Med ett følte jeg trang til å le, men blunket bare forvirret mot det skarpe lyset.

De løsnat remmene på stolen, men bandt hendene mine på ryggen, i fall jeg skulle finne på å gjøre et siste, håpløst utfall mot dem. Siden på beholderen ble sluppet ned av rutinerte hender. Sementblokken var ikke stor, men tung nok til å trekke meg ned. Som en siste ydmykelse, ble jeg, som en annen melsekk, løftet opp på en liten trekkvogn, og trillet til døren. Etter å ha forvissnet seg om at det ikke var folk i nærheten, bar de meg opp til gaten. Det var fire av dem, og jeg la merke til at min gamle venn, den grå vevogven som jeg selv hadde kjørt ved Heathrow-kuppet, etter var i tatt i bruk.

Vi kjørte ikke langt. Da vi stanset, ble de sittende i bilen en stund, for å lytte etter at alt var stille. Klokken kunne vel være omkring fem, og det var temmelig kjølig. De drasset meg ut på fortauet, og jeg gjenkjente Waterloo Bridge, øde og uvennlig på denne tiden av døgnet. Å få meg opp på rekkverket var litt av en jobb, men omsider hadde de meg der, med føttene hengende over vannet. Vekten av sementklumpen fikk meg nesten til å tippe uti. Under meg så jeg elvevannet, svart og oljeflekkete. Jeg hadde et droyt stykke å falle. De kuttet tauet rundt håndleddene mine, og jeg begynte å si utfor kanten, da en av dem skrek: — Der er en bil! Og jeg ble grepet igjen.

— Se til å bli kvitt ham i en fei, for pokker! Stygg-Tryne fikk panikk.

Men Knocker snurret: — Hold ham. Det er bilen til Rex. Og på en eller annen måte klarde de å hale meg tilbake. Bilen bremses opp like bak va-

revogven. Reisen floy ut av førersetet, og brølte: — Få ham inn i vevogven igjen! Skynd dere, for svingende!

Jeg er villig til å sverge på at Reisen hadde tårer i øynene da han bøyd seg over meg og grep min høyre hånd med begge sine. — Tigli meg, Spider. Tigli meg gutt. Stemmen brast. De andre glante på oss, og han knurret som et dyr mot dem: — Kom dere unna mens jeg snakker til min venn. Vi hadde nesten gjort en gruffull bommert!

Da de var borte, klappet han meg på kinnet, som om jeg skulle være en avholdt sønn. — Vi skal snart få de greiene vekk fra beina dine. Og så tar du deg et bad i leiligheten min, hva? Frokost. Egg og bacon og rykende varm kaffe, hva? Du og jeg, vi må holde sammen, ikke sant? Et vanskelig yrke, det vi har. Folk forstår oss ikke. Jeg skal nok ta meg av deg, Spider, gamle venn.

Jeg stirret forundret på ham. Kanskje hadde jeg druknet, og dette var vel livet etter døden...

Jeg var ikke forbauset over å se skalken og paraplyen på sengen da jeg kom tilbake til hybelen. Fairfax, lederen for den indre britiske sikkerhetsstjenesten, satt i min yndlingsstol og røykte sigar. Jeg følte en underlig blanding av glede og ergrelse ved å se den rake ryggen og det uklærde ansiktet, som virket så malplassert i dette rommet.

— De har tatt stolen min, protesterte jeg, idet jeg lukket døren bak meg.

— Bare fordi jeg visste at De ville ha tilbudt meg den hvis De hadde vært her. For øvrig trodde jeg aldri De skulle komme.

Tonen mellom oss var uforandret — en blanding av kjærlighet og hat, som om vi møttes daglig.

— Jeg var ute for å ta meg en dukkert i Themsen, sa jeg henkastet, og satte meg i min eneste gjenværende stol. Han var slik jeg husket ham — med magert, uttrykksløst ansikt, og grått, tilbakestroket hår.

— Jeg vet det, sa han tørt. — Det var jeg som kastet livbøyen ut til Dem.

Jeg gav ham et langt, rasende blikk.

— De visste altså at Reisen skulle likvidere meg? Da var De ikke ett sekund for tidlig ute, for pokker!

— Hiss Dem ned, Spider. Hvorfor må De alltid eksplodere? Han viftet avvergende med hånden. — De for-

svant for oss, og vi hadde problemer med å finne Dem igjen. For å være ærlig, fant vi Dem slett ikke, men vi var klare over hva som holdt på å skje med Dem. Jeg måtte ta direkte kontakt med Reisen, men det tok litt tid, for til å begynne med kunne jeg ikke finne ham heller. Men her er De jo, i fin form, og med en duft som fra et orkenbordell.

Jeg begynte å slappe av. — Reisen ville på liv og liv og død at jeg skulle bruke hans etterbarberingsvann. Men vil De nå være så snill å fortelle meg hva det er jeg egentlig har vært innblandet i?

— Det burde ikke være nødvendig, Spider. De må da forlengst ha fortstått hvorfor Reisen brukte Dem.

— Jeg har en anelse. Men hva var Deres beveggrunner?

Han så prøvende på meg. — Vi har hele tiden visst at Reisen ble meget godt betalt for å hjelpe landsforræderen Alan Bruce Champan på rifot. Han gjorde en utmerket jobb, men hans glødende patriotisme tillot ham ikke å frakte Champan videre til Moskva. Derfor måtte han koke sammen en plan som ville tilfredsstille russerne. Det var nødvendig å skaffe seg en syndebykk. Det var her Willie «Spider» Scott passet så fortreffelig inn i bildet.

Han smilte gledesløst. — Reisen var hellig overbevist om at De hadde høytstående venner. Derfor sørget han for å blande Dem inn i Champan-affieren på en slik måte, at De, etter en stund, ville bli nødt til å avlegge rapport om hvor Champan befant seg. Han visste at De avskydde forræderi like mye som han, på sin forvrengte måte, gjorde. Og så, når Champan ble tatt igjen, ville politi-etterforskningen før eller senere fastslå at De var delaktig i fluktforsøket. Alle spor førte mot Dem.

— Så langt er jeg kommet selv også, sa jeg. — men hva var det som klinket?

Fairfax veide ordene sine, og jeg var slett ikke overbevist om at jeg fikk hele sannheten. — Enkelte grener innen styresmaktene var ikke interessert i å få Champan fengslet igjen. Innenfor murene ville en resolutt operatør muligens, med tiden til hjelp, kunne presse atskillige opplysninger ut av ham. Siden jeg visste at Deres underlige prinsipper ville hindre Dem i å melde fra til politiet, sørget jeg for at det ville

Over til side 52

Ukens modell